

Publicerad 2016-10-13 22:19 av Gunnar Hilén

min vän Anders skickar en länk från finska YLE

den strukturella svälten

"Under fem år har Martín Caparrós försökt kartlägga hur det kommer sig att 800 - 900 miljoner människor i världen inte får tillräckligt att äta och att 25.000 människor varje dag dör av hunger. I Boken Hunger kartlägger han hur systemet fungerar.

När jag läst boken inser jag att girighet verkligen dödar. Kapitalismens fula baksida är miljoner människor som svälter. Inga vackra lögner om "trickle-down" kan skyla över det.

Svältens Afrika

Boken om hunger börjar i Niger. Det land som kanske bäst representerar Sahel, en landremsa som är mer än fem tusen kilometer lång och korsar Afrika från Atlanten till Röda havet precis under Sahara.

På dessa fem miljoner kvadratkilometer bor femtio miljoner människor bland mager boskap, utsatta odlingar, liten industri, obetydlig infrastruktur och allt fler mineralfyndigheter. Folk i det här området riskerar att svälta ihjäl varje år i juni när säden från den senaste skörden tagit slut och nästa skörd fortfarande gror i jorden. Varje år.

Det kallas för strukturell hunger. Niger är offer för en klyscha: bilden att dess invånare inte äter eftersom det inte finns något sätt för dem att äta, att hungern skulle vara oåterkallelig. När man besöker landet kan man hålla med om det. Klimatet är torrt, jordmånen mager och den gröda som lyckas bäst är hirs.

En hirsboll

I Niger ställde Martín Caparrós den första av många okunniga frågor. Den argentinske journalisten satt framför en kvinna som berättade vad hon hade ätit under dagen: en hirsboll. Den bestod av mjöl, som hon hade malt själv, och vatten.

– Äter du verkligen det varje dag? frågade han.

– Ja, alla dagar jag kan, sa hon och sänkte skamset blicken.

Martín Caparrós låter orden sjunka in. Hunger har blivit en kliché, säger han, på samma sätt som "fred på jorden". Folk går omkring och lever halva liv, de är tunna och kortväxta och kan inte riktigt tänka klart för att de helt enkelt inte får tillräckligt att äta.

Uranproducent

Men sen får du veta att Niger är världens nästa största producent av uran, en värdefull metall. Med pengarna från urangruvorna skulle Niger kunna förbättra infrastrukturen för matproduktionen med bevattning, gödsel och bättre vägnät. Problemet är att uranproduktionen ägs av två utländska bolag, ett kinesiskt och ett franskt som får inkomsterna av uranproduktionen. Så det här är vad som menas med strukturell hunger, att världshandeln gör att Niger inte kan använda sina egna mineralfyndigheter till för att bygga upp sin ekonomi.

Det finns tillräckligt med mat för alla

– Ett av de viktigaste ögonblicken i historien var runt 1970 och -80-talen då planeten för första gången producerade tillräckligt med mat för att mätta alla. Det hade aldrig tidigare hänt. Vi kan producera mat för en och en halv gång så många som vi är.

I klartext: vi är ungefär 7,5 miljarder och vi kunde mätta 12 miljarder människor. Men vi gör det inte, säger Caparrós med den moraliska följdfrågan hängande i luften.

Det finns en uppfattning om att fattigdom orsakar världens hunger, skriver Martín Caparrós. Han har en annan förklaring: koncentrationen av rikedom är skälet. Det finns ingen tvekan om att han ger det kapitalistiska systemet skulden. Världshandeln koncentrerar tillgångarna till de rikas marknader, alltså marknaderna i de rika länderna eller till de rikare klasserna i de fattiga länderna, men inte till de fattiga i vad Caparrós kallar andra världen.

Den första världen och den andra

Du som läser detta bor i första världen, den rika. De vi kallar utvecklingsländerna utgör den andra. Det finns ingen orsak att tala om tredje världen eftersom kapitalismen har segrat globalt sett.

Caparrós ger ett enkelt exempel för att illustrera hur det går till: Om du odlar, låt oss säga tio kilo vete så kan du antingen sälja ett kilo till tio familjer och mätta dem för en tid. Eller så kan du sälja vetet till en bonde som ger det till sin ko som i sin tur förvandlar vetet till två kilo kött som han säljer till två familjer. Då blir bara två familjer mätta.

Han konstaterar helt enkelt: Att äta kött är en brutal maktmarkering.

De rika länderna bidrar till fattigdomen i den andra världen genom att stöda korruptionen. Vi brukar säga att det är de ledande klassernas korruption som är problemet i Afrika. Och jovisst finns där korruption. Men vanligen är den här korruptionen betald av europeiska, kinesiska eller amerikanska företag eller stater .

Genom att dela ut pengar till dem som stjälar dem stöder de rika länderna sådana tjänstemän som låter dem grunda bolag som tar hem vinsterna från landet. Om pengarna går till fel händer, varför fortsätter västvärlden då att dela ut dem? Jo för att de har nytta av korrumperade tjänstemän som stöder dem vid

behov.

Washingtons mördande konsensus

På 1980- och 90-talen krävde Världsbanken och IMF (Internationella Valutafonden) att alla handelshinder skulle röjas och marknaden bli global. Det skapade hungersnöd speciellt i Afrika. Regeringarna där tvingades avreglera marknaden och förbjöds all inblandning. Det som kallas Washington konsensus betydde att miljoner människor svalt ihjäl. Världsbanken har till och med bett om förlåtelse. Men skadan är fortfarande skedd.

Wall Street blandar sig i

År 1991 gick mycket snett när det gäller mat. Det var året då investmentbanken Goldman Sachs bestämde sig för att vårt dagliga bröd kunde vara en utomordentlig investering. De utvecklade ett koncept med arton ingredienser (kor, grisar, kaffe kakao o.s.v.) som de kunde göra varor av och som de kallade Goldman Sachs Commodity Index. Sedan började de erbjuda aktier.

Priserna på råvaror började stiga, först långsamt och sedan i allt snabbare takt. Andra följde deras exempel och så småningom började varuindexen skapa problem.

Maten omvandlades till finanser. Den blev en investering precis som guld, silver och andra aktier. Ju högre pris desto bättre investering. Ju bättre investering desto dyrare blir maten. Och de som inte kan betala det priset får betala med hunger. På några år tredubblades priserna på säd och miljontals barn dog.

”Vi är högst medvetna om vilka som inte har tillräckligt, och att skicka det som de behöver tar inte mer än några timmar.

Det är det som gör vår tids hunger mer brutal, ännu hemskare än för hundra eller tusen år sen.”

? Ur boken Hunger

Finanskrisens spår

Finanskrisen år 2008 när bankerna höll på att gå omkull och räddades med massiva insatser av skattebetalarnas pengar i många olika länder förvärrade situationen ytterligare. Av de 800 miljarder skattebetalarna pungade ut med beräknas 200 miljarder ha gått till livsmedelsmarknaden vilket betydde att priserna sköt i höjden. Effekterna av prishöjningarna på mat var uppror i 60 – 70 länder, bl.a. vad vi kallar den arabiska våren.

Alla spekulanter förutsäger att matpriserna kommer att fördubblas under de kommande tjugo åren. Om det sker och invånarna i de fattiga länderna måste lägga ut 70 eller 80 procent av sina inkomster på mat, kommer den arabiska våren att vara rena barnkalaset i jämförelse med vad som kommer att hända i världen, skriver Caparrós.

Matmarknadens flaskhalsar, ABCD

De fyra stora bolag som handlar med matvaror heter Archer Daniels Midland, Bunge, Cargill och Louis Dreyfuss. De kallas logiskt nog ABCD och tillsammans har de hand om trefjärdedelar av världens spannmål. År 2005 gjorde de affärer för 150 miljarder dollar, 2011 för 320 miljarder.

ABCD-bolagen exponerar sig inte så mycket för allmänheten. När de lanserar en stor produkt brukar de använda nya namn. De här bolagen gjorde stora vinster under den globala matkrisen. T.ex. Cargill som är det största privata bolaget i världen gjorde 2007 en vinst på 2,4 miljarder och år 2008 ökade vinsten till 3,6 miljarder dollar.

Tillsammans försöker de här fyra bolagen hålla en ”total kontroll av livsmedelskedjan” och eftersom de nästan har monopol kan de förhandla sig till mycket lägre priser än vad producenterna hade kunnat få betalt om konkurrensen om deras livsmedel varit större. Bolagen använder sin insyn i marknaden, styr de globala priserna, trycker ned lokala producenter med ohållbara priser, pressar regeringar för att få bättre villkor och tjänar förmögenheter på spekulationsmarknaderna.

Snedvridna subventioner

Bilden förvrängs ytterligare av att jordbrukare i utvecklade länder får bidrag medan jordbrukare i fattiga länder inte får det. Det betyder att de rika länderna kan exportera sitt överflöd till fattiga länder som får köpa det till marknadspris. Därmed förvrängs marknaden för bönderna i de fattiga länderna och priset för deras grödor blir så lågt att de inte kan leva på det.

En del av jordbruksöverflödet blir bränsle istället för mat. Caparrós föredrar uttrycket agrobränsle istället för biobränsle. Han ser det som djupt omoraliskt att vi odlar mat till bensin som t.ex. bönderna i USA gör med majs.

För en spottstyver

En annan snedvridning är den vi deltar i. ”Att det finns länder som t.ex. Bangladesh där det finns miljontals arbetare som arbetar för 40 dollar i månaden är ett grundvillkor för världsordningen: inte bara för att de producerar billiga varor som flera miljarder konsumerar, utan även för att de är en del av den industriella kartan som ritats av de välmående länderna där ingen skulle arbeta för de summorna.”

Vi deltar genom att köpa kläder som är så billiga att vi inte skulle sy dem till det priset. Medan den som sydde dem får nöja sig med en trettiondedel av priset. Det är en lön man inte kan äta sig mätt på.

Inte en enda hungrig ateist

Men varför tar inte de hungrande till vapen och gör uppror? En av orsakerna är religionen.

– Det som förvånade mig var att det inte fanns en enda hungrig ateist, säger Caparrós. Han intervjuade hundratals fattiga människor över hela världen och i något skede dök alltid frågan om gud upp. Antingen som ett hopp om en bättre framtid eller som en kraft som dömt personen ifråga till misär.

Caparrós är starkt kritisk till katolska kyrkan som upphöjer lidandet och ser det som någonting förädlande. Kyrkan delar visserligen ut allmosor, men någon riktig förändring försöker man inte få till stånd. Det gör kyrkan till en del av den förtryckande strukturen.

Pojkarna äter först

– En annan sak som överraskade mig och som jag inte hade läst mycket om, säger Caparrós var den könsrelaterade hungern. I många länder är det så att om det inte finns tillräckligt med mat så är det männen som äter först och kvinnorna får mat först när männen är mätta. Det här förekommer i Indien, Kina och andra folktäta länder.

Förklaringen är att männen behöver mat för att orka arbeta på åkrarna. För om man inte sår, så blir det ingen skörd. Men det är en lögn för kvinnorna arbetar också på fälten. Samma gäller också för pojkarna i familjen. De får den mat som finns och flickorna kan bli utan.

Änkornas stad

Det mest uppseendeväckande exemplet på könsrelaterad hunger hittade Caparrós i den indiska staden Vrindavana, tvåhundra kilometer från Delhi. Dit skickar fattiga indiska familjer sina änkor, unga som gamla, för att dö. Nuförtiden bränner man inte hustrun på mannens likbål som man gjorde långt in på 1800-talet. Men fortfarande anses det att det är hustruns karma som har förorsakat mannens död så hon bestraffas genom att förvisas.

Det är ett privilegium att få dö i den heliga staden Vrindavana och tiotusentals kvinnor har övergetts att dö i en gammal stad. Där vandrar de omkring som oroliga själar med tomma magar. Hungern blottar många saker, den lyfter fram många former av våld som under andra omständigheter skulle förbli dolda.

Och lösningen??

–? Var åttonde person i världen har för lite mat, men den personen är ingen som vi känner, vilket betyder att vi kan ha tålamod med hungern. Och så länge vi tänker att det inte är vårt problem att så många människor lider av något som skulle kunna ändras så kommer ingenting heller att ändras, säger Martín Caparrós i Hunger. För hunger beror inte på brist, bara på girighet.

Och likgiltighet kunde jag tillägga. En alltför stor andel av den mat som produceras kastas bort. Så ett steg i rätt riktning för oss vanliga konsumenter är att behandla mat med den respekt den förtjänar. Växter har

odlats, förädlats och transporterats. Många människor har arbetat för att vi ska kunna ha mat på vår tallrik. Att kasta bort denna möda är inte klokt.

Vägen till en bättre värld är lång. För att få till stånd en förändring borde vi tvinga fram en rättvis fördelning av tillgångarna. Vi måste hitta en politisk form som passar en moralisk syn på ekonomin – och inte en ekonomisk form som passar en moralisk syn på politiken. För att komma så långt borde vi kräva en värld som inte väcker skam, skuld eller missmod och för vår egen skull borde vi börja föreställa oss hur man kan nå dit".

Texten är utskriven från Poeter.se

Författaren Gunnar Hilén med Poeter.se id #26287 innehar upphovsrätten